

Hoofdredacteur ESB,
Associate Professor RSM Erasmus University
a.jolink@sdu.nl

Weten te meten

Meten is niet altijd weten, zo bewijst de recente enquête van ITS/Radboud Universiteit onder hoogleraren en universitaire hoofddocenten maar weer eens. De enquête, die als grondslag zal dienen voor Elseviers *Faculty Rating 2006* later dit jaar, is onlangs rondgestuurd naar hoogleraren en hoofddocenten, maar heeft niet veel indruk gemaakt. Navraag bij enkele collegae over ontvangst of deelname leverde weinig respons op. Een enkeling die zich de mail kon herinneren, had reeds voor de tweede keer het verzoek ingediend om van de mailinglijst te worden verwijderd. Waar gaat het ITS/Elsevier nu om? Bij ITS/Elsevier gaat het om de vraag welke opleiding in een bepaald universitair vakgebied de beste is in Nederland. Het is inderdaad een nobel streven om in de jungle die universiteit heet enig inzicht te krijgen in de aard van bepaalde opleidingen. Die transparantie is nuttig voor aanstaande studenten die een keuze voor een opleiding vaak op niet-inhoudelijke gronden funderen. De transparantie is ook nuttig voor bestuurders van universiteiten die zich graag willen meten aan andere onderwijsinstellingen. Verder is het ook nuttig om in 'Nederland Kennisland' te weten waar we goed in zijn. De wijze waarop de inzichten worden verkregen is echter zonder meer bijzonder te noemen: hoogleraren en hoofddocenten mogen elkaar de maat nemen op een viertal punten, te weten de samenstelling van het bachelorprogramma, het aanbod van masteropleidingen, de kwaliteit van de docenten en de kwaliteit van wetenschappelijke publicaties. Deze vorm van *peer review* is in de wetenschap niet ongebruikelijk maar in de praktijk met de nodige zorg omgeven. Als het gaat om de beoordeling van wetenschappelijke artikelen bestemd voor publicatie zal de redacteur er in veel gevallen naar streven om dit evaluatieproces onafhankelijk te laten zijn van de

auteur (*blind reviewing*). Bij onderwijs- of onderzoeksevaluaties zoals we die in Nederland kennen, wordt met hoor en wederhoor geprobeerd zorgvuldig samengestelde commissies genuanceerd te laten oordelen. Dit zelfreinigende proces bij de Nederlandse universiteiten lijkt redelijk te werken. Bij de ITS/Elsevier enquête lijkt de nadruk te liggen op het verkrijgen van persoonsgegevens, die in de eerste vijftien vragen variëren van leeftijd tot opleiding. Nieuw dit jaar is wat de docenten weten over de studievoortgang van studenten, om tot slot met één vraag de beste universiteit aan te wijzen. De opzet van de enquête kan op geen enkele manier bogen de peer review te benaderen. De meeste respondenten kunnen waarschijnlijk niets zinnigs zeggen over de rangschikking van faculteiten, inclusief de positie van de eigen faculteit in de populatie. Degene die de enquête braaf invullen zullen, naar eer en geweten, een eigen mening hebben gevormd over collegae aan een andere faculteit en zouden dat kunnen rapporteren. Het is echter bijzonder gewaagd en zonder meer onwetenschappelijk om hieraan predikaten als 'beste opleiding' of 'beste universiteit' te koppelen. Het is mogelijk dat vooruitgesnelde reputaties in de ogen van de hoogleraren een benadering kunnen zijn van de kwaliteit, maar daarmee is het niet meer dan dat: een benadering. Het is zeer de vraag of hiermee de beoogde transparantie wordt bereikt, want wie meet nu eigenlijk wat?

De Elsevier Faculty Ranking meet wat sommigen van anderen vinden, al dan niet gecorreleerd aan de persoonsgegevens. Wat men uit de Faculty Ranking niet te weten komt is wat nu de kwaliteit van een opleiding is en waardoor die bepaald wordt. Eventuele hitlijsten met opleidingen en universiteiten, die Elsevier gewoon is op basis van deze enquête samen te stellen lopen een grotere kans een verkeerd beeld te schetsen dan een beeld dat recht zou doen aan de werkelijkheid. Uit de enquête van 2005 kwam naar voren dat economen aan de Universiteit van Amsterdam tien maanden eerder afstuderen dan hun collega's in Rotterdam, maar waar dit nu een indicatie voor is, is niet onmiddellijk duidelijk.

Ondanks de hoge respons die over vorig jaar wordt gerapporteerd, blijven de aanmaningen voor deelname aan de enquête dit jaar binnenstromen. Het is niet uit te sluiten dat sommige hoogleraren en hoofddocenten doorzien dat het 'Elsevier hooglerarenonderzoek', als aanvulling op het Elsevier studentenonderzoek, niet meet wat we willen weten. Dat lijkt me heel goed om te weten.